

Słowo wstępne Prezesa Polskiego Towarzystwa Prawa Konstytucyjnego

Dwudziestopięciolecie obowiązywania Konstytucji stwarza szczególną okazję do dokonania jej oceny, podsumowania praktyki konstytucyjnej i zastanowienia się nad przyszłością polskiego konstytucjonalizmu.

Już twórcy Konstytucji 3 maja zakładali, że ze względu na trwałość konstytucyjnych postanowień jej zmiana powinna być dokonana dopiero po 25 latach od uchwalenia. Z kolei art. 125 Konstytucji marcowej przewidywał po 25 latach obowiązywania rewizję jej postanowień przez Zgromadzenie Narodowe. Ćwierćwiecze obowiązywania konstytucji łączy się w polskiej tradycji ustrojowej z jej trwałością, ale i koniecznością podjęcia refleksji nad ewentualnymi zmianami.

Dotychczasowa praktyka stabilności ustrojowej nie potwierdzała. O trwałości w wymiarze praktycznym można mówić dopiero w odniesieniu do Konstytucji z 2.04.1997 r. Jest ona najdłużej obowiązującym demokratycznym polskim aktem konstytucyjnym. Jej wejście w życie 17.10.1997 r. było istotną cezurą ustrojową co najmniej z dwóch powodów. Stanowiło zwieńczenie procesu transformacji rozpoczętej w 1989 r. oraz umożliwiło konstytucjonalizację fundamentalnych zasad prawa. Już w trakcie prac nad projektem Konstytucji nie ulegało wątpliwości, że jej postanowienia należy „brać poważnie” w Dworkinowskim sensie tego sformułowania. Dzięki uregulowaniu w ustawie zasadniczej podstawowych zasad prawa. Polska stała się państwem w pełni demokratycznym. Główną cechą konstytucjonalizacji prawa było przekształcenie zasad–postulatów w wiążące zasady konstytucyjne. Dynamika tego procesu wpłynęła istotnie na sposób interpretacji postanowień Konstytucji oraz ich konkretyzacji w poszczególnych gałęziach prawa. Czy jednak w dobie kryzysu konstytucyjnego możemy nadal mówić o trwałości polskiego systemu ustrojowego?

Mając powyższe na względzie, Polskie Towarzystwo Prawa Konstytucyjnego oraz Redakcja „Państwa i Prawa” wystąpiły z inicjatywą przygotowania specjalnego numeru PiP poświęconego obowiązującej Konstytucji. Mamy świadomość, że przedstawione w tym numerze teksty nie wyczerpują wszystkich istotnych problemów związanych z jej funkcjonowaniem. Uważamy jednak, że w kilku wymiarach jubileuszowy numer ma istotne znaczenie dla debaty konstytucyjnej.

Przedstawione czytelnikom teksty odzwierciedlają stan polskiej kultury konstytucyjnej. Pokazują, jak dalece na przestrzeni 25 lat zmieniły się podstawy

polskiego prawa, a w ślad za nimi cały system prawa. Autorzy poszczególnych opracowań formułują wiele krytycznych ocen konstytucyjnych postanowień oraz ukształtowanej w procesie ich stosowania praktyki ustrojowej. Ważnym punktem odniesienia wszystkich prezentowanych tekstów jest trwający obecnie kryzys konstytucyjny, zarówno, gdy chodzi o jego przyczyny, jak i skutki. Lektura jubileuszowego numeru nieodparcie nasuwa pytanie, czy obowiązująca Konstytucja jest nadal fundamentem polskiego prawa? Pytanie to wyostrza perspektywę spojrzenia na konstytucyjną aksjologię, poszczególne instytucje oraz praktykę konstytucyjną. W nowym świetle stawia też problem zmiany Konstytucji.

Mamy nadzieję, że jubileuszowy numer „Państwa i Prawa” zainicjuje szerszą debatę nad poruszonymi zagadnieniami oraz problemami w numerze tym nieanalizowanymi. Prowadzenie takiej debaty uważamy za ważne zarówno ze względu na upływ 25 lat od wejścia w życie Konstytucji, jak i konieczność przezwyciężenia trwającego kryzysu konstytucyjnego.

Piotr Tuleja